

Trabzon Kent Parkları Üzerine Genel Bir İnceleme

Banu Çiçek KURDOĞLU¹, Sultan Sevinç KURT KONAKOĞLU^{2*} ve Elif AKTÜRK³

¹Peyzaj Mimarlığı, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye

²Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Amasya Üniversitesi, Amasya, Türkiye

³Peyzaj Mimarlığı/Fen Bilimleri Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye

*Sorumlu yazar: sultansevinckurt@gmail.com

*Konuşmacı: sultansevinckurt@gmail.com

Sunum Türü: Sözlü/Tam Metin

Özet – Kent parkları, kent insanının kentin yoğun ve stresli ortamından uzaklaşıp fizyolojik ya da psikolojik yönden

rahatlamasına ve farklı etkinlikleri yapmasına imkan sağlayan belirli kriterlere sahip yeşil alanlardır. Bu çalışmanın amacı, Trabzon kent merkezinde yer alan Meydan Parkı, Zağnos Vadisi, Atapark ve Fatih Parkı'nın bir kent parkı tasarım kriterlerini sağlayıp sağlamadığını incelemektir. Çalışma kapsamında Meydan Parkı, Zağnos Vadisi, Atapark ve Fatih Parkı'nın kent parkı olma niteliği 'erişebilirlik', 'engelli olanaklılığı', 'kullanıcı çeşitliliği', 'yeşil alan niteliği', 'etkinlik çeşitliliği', 'mevsimsellik-etkinlik devamlılığı', 'sosyalleşme', 'donatı kalitesi' ve 'güvenlik' kriterleri bağlamında değerlendirilmiştir. Çalışmada her bir park için fotoğraf ve kent parkı tasarım kriterleri tanımlarından oluşan anket çalışması 65 kişiye uygulanmıştır. Çalışmada elde edilen verilere SPSS 16.0 istatistik programında betimleyici istatistikler, normallik testi, Korelasyon analizi yapılmıştır. Bu yöntemle; her bir parkın mevcut durumdaki erişilebilirliği, engelliler için olanaklılığı, kullanıcı çeşitliliği, yeşil alan niteliği, etkinlik çeşitliliği, dört mevsim kullanılma olanaklılığı, sosyalleşme olanaklılığı, donatı kalitesi ve güvenilirliği ortaya konulmuştur. Gerçekleştirilen anket çalışmasının sonucunda; Meydan Parkı'nın en erişilebilir (4,08), engelli kullanımına en olanaklı (3,34), kullanıcı çeşitliliği (3,82) ve etkinlik çeşitliliği bakımından en fazla olanı (2,86), dört mevsim kullanımına en olanaklı (3,11), sosyalleşmeye en imkânlı (3,03) ve en güvenli (3,17) park olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler – Kent Parkları, Kent Parkı Tasarım Kriterleri, Trabzon

I. GİRİŞ

Günümüzde hızla gelişen teknoloji, çarpık kentleşme hareketleri, yoğun iş temposu insanların doğadan ve yeşilden gün geçtikçe uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu durum; insanların fiziksel, sosyal, biyolojik yönden sorunlar yaşamasını da beraberinde getirmektedir. İnsanlar fizyolojik ya da psikolojik olarak gereksinim duydukları yeşil alan ihtiyacını, rekreasyon ihtiyaçlarını, kent içinde tasarlanmış kent parklarıyla gidermektedir. Kent parkları; bireylerin kentin yoğun ve stresli ortamından uzaklaştırılıp pasif ve rekreasyon olanaklarının bulunduğu, her yaş grubunun yer aldığı, ölçü olarak minimum 40 hektar olmakla beraber fazla yol kat etmeden ortalama 30 ile 60 dakikalık yürüme mesafesinde ve kentlere yaklaşık 2-4 km mesafede olup toplu taşıma araçları ile ulaşımı mümkün olan, içerisinde yürüyüş ve koşu yolları, gölet veya spor alanları, piknik alanları, spor kompleksleri, amfi tiyatro, restoran, oturma grupları, çocuk oyun aletleri bulunan ve bireylerin tek başına ya da grup olarak etkinlikler düzenlenmesine fırsat sağlayan, bitki materyalleri ile bir bütünlük arz eden, eğitici, kaynaştırıcı özellikleri taşıyan düzenli ve planlı olarak tasarlanmış yeşil alanlardır [1].

Kent parkları; bireylerin kentin yoğun ve stresli ortamından uzaklaştırılıp pasif ve rekreasyon olanaklarının bulunduğu, her yaş grubunun yer aldığı, minimum 40 hektar büyüklüğünde olan, ortalama 30 ile 60 dakikalık yürüme mesafesinde ve toplu taşıma araçları ile ulaşımı mümkün olan, içerisinde yürüyüş yolları, gölet veya spor alanları, piknik alanları, spor kompleksleri, amfi tiyatro, seyir kulesi, restoran, oturma grupları, çocuk oyun aletleri bulunan ve

bireylerin tek başına ya da grup olarak etkinlikler düzenlenmesine fırsat sağlayan, bitki materyalleri ile bir bütünlük arz eden, eğitici, kaynaştırıcı özellikleri taşıyan ve planlı olarak tasarlanmış yeşil alanlardır [2]. Kent parkları kullanıcılara farklı etkinlikler için fırsat sunmasının yanında içinde barındırdıkları bitki çeşitliliği ile kentin biyoçeşitliliğini artırarak kent ekosisteminin devamlılığını sağlar ve kent için bir yeşil alan olanaklılığı sunmaktadır.

Kent parkları, yeşil alanları, bitkileri, ağaç ve su gibi bileşenleriyle kent içinde olması gereken yaşam kalitesine birçok katkı sağlamaktadır. Bir park ziyareti stresi azaltarak sakinlik verebildiği gibi, aynı zamanda dinlenme olanağı yaratarak, kent sakinlerinin kendilerini yenilenmiş hissetmesini sağlayabilmektedir [3]. Kişilerin yaşam kalitelerini yükseltmek, çevrelerinden memnun olmalarını sağlamak, yeni yaşam mekânlarının oluşturulması hedeflerinde kullanılan temel bir kavram olarak karşımıza çıkmakta ve aynı zamanda da modern hayatın sorunlarını ifade etmektedir [4].

Kent parklarında olması gereken genel kriterler; etkinlik ve kullanıma uygunluğu, ulaşılabilirlik, engelliler için erişebilirlik, konfor ve imaj, yeşil alan niteliği, alanın güvenli olması, alandaki donatı kalitesi ve yeterliliği, alanı kullanan kişilerin sosyalleşmelerini sağlaması, alandaki etkinlik mekânlarının dört mevsim kullanım sürekliliğinin sağlanması, sosyal ve beğeni kriterleri şeklindedir.

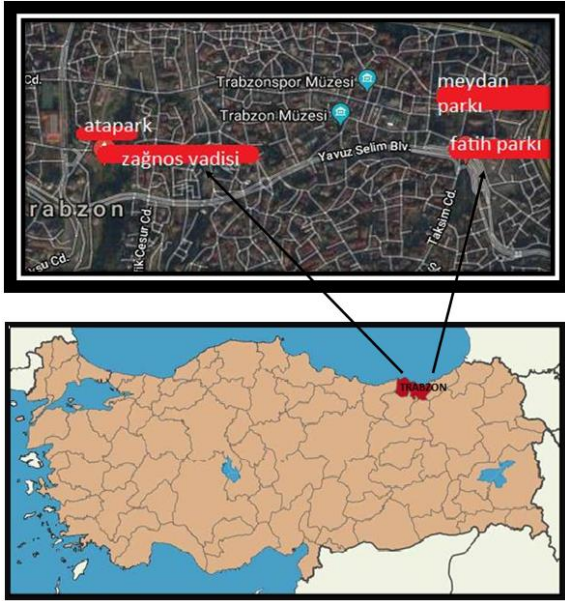
Bu çalışmanın amacı; Trabzon kent merkezinde yer alan Meydan Parkı, Zağnos Vadisi, Atapark ve Fatih Parkı'nın bir kent parkı tasarım kriterlerini sağlayıp sağlamadığını incelemektir. Çalışma kapsamında; Meydan Parkı, Zağnos

Vadisi, Atapark ve Fatih Parkı'nın kent parkı olma niteliği 'erişebilirlik', 'engelli olanaklılığı', 'kullanıcı çeşitliliği', 'yeşil alan niteliği', 'etkinlik çeşitliliği', 'mevsimsellik-etkinlik devamlılığı', 'sosyalleşme', 'donatı kalitesi' ve 'güvenlik' kriterleri bağlamında değerlendirilmiştir.

Trabzon kentinde çalışma alanı dışında yer alan benzer nitelikte ve büyüklükte başka parklar da bulunmaktadır, ancak bu alanlar kent merkezinden uzakta olduğu için yoğun olarak kullanılmadıkları, yılın belli zamanlarında kullanıldığı göz önünde bulundurularak çalışma sadece kent merkezindeki dört parkla (Meydan Parkı, Zağnos Vadisi, Atapark ve Fatih Parkı) sınırlandırılmıştır.

II. MATERYAL VE METOT

Çalışma alanı olarak; tarihi ve kültürel değerlere sahip Trabzon kent merkezinde yer alan, insanların yoğun olarak kullandığı Meydan Parkı, Zağnos Vadisi, Atapark ve Fatih Parkı seçilmiştir. Trabzon kenti, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer almaktadır [Şekil 1]. Bu alanların seçilmesinin temel nedeni ise; kent insanı tarafından yoğun olarak kullanılması, ulaşımının kolay olması, sosyalleşme imkânı ve etkinlik çeşitliliği sunması, kente hayat veren yeşil alanlara sahip olmasıdır.

Şekil 1. Çalışma alanı

Çalışmada her bir park için fotoğraf ve kent parkı tasarım kriterleri tanımlarından oluşan bir anket çalışması uygulanmıştır. Anket çalışması, katılımcıların demografik özellikleriyle birlikte toplam 12 sorudan oluşmaktadır. Katılımcıların tamamı rastgele yöntemle seçilmiştir. Anket çalışması, Trabzon kent merkezinde yaşayan ve bu parkları kullanan yerel halkla yüz yüze görüşme tekniği uygulanarak yapılmıştır. Katılımcılardan soruları 5'li likert ölçeği kullanılarak değerlendirmeleri istenmiştir. Toplamda 65 bireyin katılımıyla anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler SPSS 16.0 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Çalışmada betimleyici istatistikler, normallik testi, Korelasyon analizi yapılmıştır. Bu yöntemle; her bir parkın mevcut durumdaki erişilebilirliği, engelliler için olanaklılığı, kullanıcı çeşitliliği, yeşil alan niteliği, etkinlik çeşitliliği, dört mevsim kullanılma olanaklılığı,

sosyalleşme olanaklılığı, donatı kalitesi ve güvenirliliği ortaya konulmuştur.

A. Meydan Parkı

Trabzon kent merkezinde Gazipaşa yolu ile eski belediye binası arasında yer almaktadır. Meydan Parkı'nın dört tarafı da caddelerle çevrilidir. Meydan Parkı'na Uzun Sokak, Maraş Caddesi ve Kunduracılar Caddesi'nden ulaşım sağlanmaktadır. Kentin geçiş noktası durumunda olmakla birlikte parkın çevresinde ve içerisinde yer alan yeme-içme mekânları ile kent insanının tercih ettiği bir konumdur. Meydan Parkı mevcut konumu ile resmi törenlere ev sahipliği yapmakta ve dinlenme, oturma, dinlenme, yeme-içme, sohbet etme, sosyalleşme, eğlenme amaçlı rekreatif etkinlikleri gerçekleştirmesine hizmet etmektedir. Parkın içerisinde yeme-içme mekânları, Atatürk heykeli, su havuzları, oturma birimleri, örtü elemanları, simgesel objeler, çöp kutuları, oturma basamakları ve merdivenler yer almaktadır. Parkta yer alan donatıların çoğu ahşap malzemelerden oluşmaktadır. Parkın düz ve kolay erişilebilir olması açısından gençlerin kullanımının yanı sıra yaşlılar ve engelliler için de ulaşım rahatlıkla sağlanmaktadır. Parkın yakın çevresindeki yoğun yapılaşmadan dolayı otopark sorunu bulunmaktadır [Şekil 2].

Şekil 2. Meydan Parkı'ndan görüntümler

B. Zağnos Vadisi

Trabzon kentinde Ortahisar tarihi kalesinin batısında yer almakta olup alan Gülbahar Hatun, Erdoğdu ve Bahçecik mahallelerinin de bir kısmını kapsamaktadır. Yeni haliyle plansız yapılaşmadan ayrılarak ekolojik bir alan özelliğini sağlamaktadır. Zağnos Vadisi'nde kültürel ve rekreatif amaçlı kullanımlar için amfi, oturma alanları, su havuzları, oturma birimleri, ağaçlar, çiçekler, piknik alanları bulunmaktadır [Şekil 3]. Alanda gerçekleştirilen çeşitli festivaller ile sosyalleşme sağlanmaya çalışılmaktadır. Kent içindeki bu alanlar yeniden tasarlanma ve yapılanma süreciyle beraber tarihin önemli izlerini taşımasıyla göz önünde tutulmuş ve bu haliyle kentte yeni bir kimlik kazandırılmıştır. Alana yaya, özel otomobil ve toplu taşıma araçları ile ulaşım sağlanmaktadır. Vadiide merdiven basamak sayısının fazla olması nedeniyle yaşlılar ve engelliler

tarafından pek tercih edilmemektedir. Alan içerisinde engelliler için bazı yerlerde rampalar planlanmışken bazı kısımlarda planlama yapılmamıştır. Engelliler için bir otopark alanı da bulunmamaktadır. Zağnos Vadisi yeşil dokusu ve bitkileriyle birlikte kent merkezinin kalabalıklığından bunalanlar için yürüyüş ve gezinti yollarıyla olumlu etki sağlamaktadır.

Şekil 3. Zağnos Vadisi'nden görüntüler

C. Atapark

Trabzon kentinde Ortahisar Mahallesi'nde yer almaktadır. Atapark'a ulaşım yaya, özel otomobil ve toplu taşıma araçları ile sağlanmaktadır. Atapark'ta su havuzu, yeme-içme mekânları, oturma birimleri, oyun alanı, kütüphane, heykel, tarihi top bulunmaktadır [Şekil 4]. Atapark'ın çevresinde ise devlet tiyatrosu, alışveriş merkezi, Osmanlı döneminden kalma tarihi yapılar ile Gülbahar Hatun Cami yer almaktadır. Parkın içerisinde herhangi bir otopark alanı bulunmamaktadır; fakat çevresinde yer alan alışveriş merkezinin açık ve kapalı otoparkı bu amaçla kullanılabilir.

Şekil 4. Atapark'tan görüntüler

D. Fatih Parkı

Trabzon kent merkezinde yer almaktadır. Fatih Parkı'na ulaşım yaya, özel otomobil ve toplu taşıma araçları ile sağlanmaktadır. Parkın içerisinde su havuzu, yeme-içme mekânları, oturma birimleri, parkın çevresinde ise; ilköğretim okulu, karakol, toplu taşıma durakları bulunmaktadır [Şekil 5]. Parkta merdiven basamak sayısının fazla olması nedeniyle yaşlılar ve engelliler tarafından pek tercih edilmemektedir. Park içerisinde yer alan rampalar yetersizdir. Fatih Parkı'ndaki aydınlatma elemanları yetersizdir.

Şekil 5. Zağnos Vadisi'nden görüntüler

Her bir parkın değerlendirilmesinde kullanılan anket çalışması [Şekil 6]'da yer almaktadır.

Yaşınız :	Cinsiyetiniz:		Mesleğiniz:				
	Kadın ()	Erkek ()	oldukça çok (5)	çok (4)	orta (3)	Az (2)	oldukça az (1)
1- Erişebilirlik							
2- Engelliler için							
3- Kullanıcı çeşitliliği							
4- Yeşil alan niteliği							
5- Etkinlik çeşitliliği							
6-Mevsimsellik- etkinlik devamlılığı							
7- Sosyalleşme							
8- Donatı kalitesi							
9- Güvenlik							

Şekil 6. Her bir parkın değerlendirilmesinde kullanılan anket çalışması örneği

III. BULGULAR

Ankete katılan katılımcıların %58,5'i 'Bayan', %41,5'i 'Erkek'tir. %12,3'ü '16-25', %38,5'i '26-35', %26,2'si '36-55', %21,5'i '56-65', %1,5'inin de '65 ve üstü' yaş aralığındadır. %12,3'ü 'Ev Hanımı', %9,2'si 'Öğrenci', %10,8'i 'Öğrenci', %12,3'ü 'Memur', %1,5'i 'Serbest Meslek', %20,0'si 'Özel Sektör', %15,4'ü 'Emekli', %18,5'i 'Diğer (doktor, çiftçi, ressam)' meslek grubuna sahip olduğu görölmektedir [Tablo 1].

Tablo 1. Ankete katılan bireylerin sosyo-demografik yapısı

Cinsiyet Durumu	Yüzde (%)
Bayan	58,5
Erkek	41,5
Yaş Durumu	Yüzde (%)
16-25	12,3
26-35	38,5
36-55	26,2
65 ve üstü	1,5
Meslek Durumu	Yüzde (%)
Ev Hanımı	12,3
Öğrenci	20,0
Memur	12,3
Serbest Meslek	1,5
Özel Sektör	20,0
Emekli	15,4
Diğer (doktor, çiftçi, ressam)	18,5

Her bir park için SPSS 16.0 programında Frekans (Yüzde) Analizi yapılarak kriterlerin yüzde değerleri bulunmuştur [Tablo 2]-[Tablo 3].

Tablo 2. Her bir park için kriterlerin aldığı ortalama değerler

Kriterler	Meydan Parkı	Zağnos Vadisi	Atapark	Fatih Parkı
Erişebilirlik	4,08	3,06	3,91	3,48
Engelli Olanaklılığı	3,34	2,22	3,08	2,26
Kullanıcı Çeşitliliği	3,82	2,72	3,20	2,55
Yeşil Alan Niteliği	2,92	4,26	2,88	3,12
Etkinlik Çeşitliliği	2,86	2,80	2,58	2,06
Mevsimsellik-Etkinlik Devamlılığı	3,11	2,31	2,75	2,09
Sosyalleşme	3,03	2,60	2,88	2,14
Donatı Kalitesi	3,23	3,55	3,09	2,20
Güvenlik	3,17	1,88	2,75	2,11

Tablo 3. Her bir park için kriterlerin aldığı standart sapma değerleri

Kriterler	Meydan Parkı	Zağnos Vadisi	Atapark	Fatih Parkı
Erişebilirlik	0,989	0,864	0,824	0,868
Engelli Olanaklılığı	0,940	0,800	0,853	0,796
Kullanıcı Çeşitliliği	0,808	0,960	0,754	0,848
Yeşil Alan Niteliği	0,941	0,834	0,801	0,740
Etkinlik Çeşitliliği	0,864	0,870	0,788	0,846

Tablo 3'ün devamı

Mevsimsellik-Etkinlik Devamlılığı	0,850	1,014	0,969	0,861
Sosyalleşme	0,951	0,949	0,820	0,899
Donatı Kalitesi	0,766	0,771	0,805	0,754
Güvenlik	0,894	0,820	0,936	0,911

Veriler normal dağılım gösterdiği için her bir park belirlenen kriterler bağlamında Pearson korelasyon katsayısına göre değerlendirilmiştir. Bu bağlamda; Meydan Parkı için erişebilirlik, engelliler olanaklılığı, etkinlik çeşitliliği, mevsimsellik-etkinlik devamlılığı ve sosyalleşme kriterleri arasında, Zağnos Vadisi için erişebilirlik, engelliler olanaklılığı, etkinlik çeşitliliği, sosyalleşme, donatı kalitesi ve güvenlik kriterleri arasında, Atapark için erişebilirlik, engelliler için, kullanıcı çeşitliliği, yeşil alan niteliği, etkinlik çeşitliliği, mevsimsellik, sosyalleşme ve güvenlik kriterleri arasında, Fatih Parkı için de bütün kriterler arasında $p < 0,01$ önem düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

IV. SONUÇ

Yapılan anket çalışması sonucunda; Meydan Parkı'nın en erişilebilir (4,08), engelli kullanımına en olanaklı (3,34), kullanıcı çeşitliliği (3,82) ve etkinlik çeşitliliği bakımından en fazla olanı (2,86), dört mevsim kullanımına en olanaklı (3,11), sosyalleşmeye en imkânlı (3,03) ve en güvenli (3,17) park olduğu tespit edilmiştir. Zağnos Vadisi'nin ise; en fazla yeşil alan niteliğine (4,26) ve en iyi donatı kalitesine sahip olduğu (3,55) görölmektedir. Ayrıca, Zağnos Vadisi'nin erişebilir, güvenli ve engelli kullanımına olanaklı olmadığı, Atapark'ın yeşil alan niteliği açısından zayıf, Fatih Parkı'nın da, kullanıcı ve etkinlik çeşitliliği sunmadığı, dört mevsim kullanımına uygun olmadığı, sosyalleşmeye imkân tanımadığı, donatı kalitesine sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKLAR

- [1] B. Özdemir, Konya İlinde Bulunan Bazı Kent Parklarının Kullanıcı Tercihleri Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimrlığı ABD, Konya, 2013.
- [2] B. Özdemir, Kent Parklarının Kentsel Yaşam Kalitesine Katkıları, Yüksek Lisans Semineri, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Konya, 2012.
- [3] A. Chiesura, "The Role of Urban Parks for The Sustainable City," Landscape and Urban Planning, vol. 68, pp. 129-138, 2004.
- [4] M. Budruk, S. A. W. Stains, "Place Attachment And Recreation Experience Preference: A Further Exploration of the Relationship," Journal Of Outdoor Recreation and Tourism, vol. 1-2, pp. 51-61, 2013.